

Zrozumieć przeszłość. Zakres rozszerzony

Wymagania na poszczególne oceny z historii dla klasy 2. liceum ogólnokształcącego i technikum

Podstawa programowa 2022

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. EPOKA ODRODZENIA						
1. Cywilizacje pozaeuropejskie	<ul style="list-style-type: none"> Rdzenni mieszkańcy Ameryki Majowie Aztekowie Inkowie Religie cywilizacji prekolumbijskich Cywilizacje Azji 	– stosuje pojęcie <i>Indianie</i> – wymienia trzy największe cywilizacje prekolumbijskie Ameryki oraz najbardziej rozwinięte cywilizacje Azji - wymienia przykłady osiągnięć Majów, Azteków i Inków	– stosuje pojęcia <i>okres prekolumbijski, inka</i> – lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie cywilizacje azjatyckie – identyfikuje postać Montezumy – charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów, Azteków i Inków – omawia cechy charakterystyczne cywilizacji Azji – wyjaśnia, jakie konsekwencje miała ekspansja europejska w Japonii	– stosuje pojęcia <i>Mezoameryka, klan, siogun</i> – lokalizuje w czasie powstanie (III w.) i upadek (IX–X w.) pierwszych miast– państw Majów, ekspansję Azteków (XV–XVI w.), rozkwit potęgi Inków (XVI w.) – wyjaśnia, jak doszło do zasiedlenia przez ludzi obu Ameryk – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i ich osiągnięcia – omawia organizację plemiennie–państwową Majów, Azteków i Inków – wyjaśnia okoliczności powstania państwa Wielkiego Mogoła w Indiach – przedstawia następstwa zjednoczenia Japonii w XVI w.	– stosuje pojęcie <i>politeizm astrobiologiczny</i> – identyfikuje postać Hideyoshiego Toyotomiiego – wyjaśnia, dlaczego Majów nazywano „Grekami Nowego Świata” – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich – omawia podobieństwa oraz różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków – omawia problemy polityczne Chin, Japonii i Indii w XVI i XVII w.	– porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z dokonaniami cywilizacji europejskiej w tym samym czasie – ocenia skutki ekspansji europejskiej w Azji
2. Wielkie	<ul style="list-style-type: none"> Wiedza o świecie w 	stosuje pojęcia <i>karawela,</i>	– stosuje pojęcia	– stosuje pojęcia	– identyfikuje postacie	– ocenia znaczenie

odkrycia geograficzne	<p>średniowieczu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny odkryć geograficznych • Wyprawy Portugalczyków • Dotarcie do Ameryki • Wyprawy do Indii i Ameryki • Opłynięcie Ziemi • Znaczenie wielkich odkryć geograficznych 	<p><i>Nowy Świat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I wyprawę Kolumba (1492–1493), odkrycie drogi morskiej do Indii (1497–1498), I wyprawę dookoła świata (1519–1522)</p> <p>– identyfikuje postacie Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana</p> <p>– wymienia przyczyny odkryć geograficznych</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób odkrycia geograficzne zmieniły myślenie Europejczyków o świecie</p>	<p><i>rekonkwista, karaka, handel lewentyński</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Przylądka Dobrej Nadziei (1488)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kierunki wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana</p> <p>– identyfikuje postacie Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego</p> <p>– charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych</p> <p>– omawia przebieg i następstwa wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana</p> <p>– omawia znaczenie wielkich odkryć geograficznych</p>	<p><i>kwadrant, laska św. Jakuba</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni opłynięcie przez Portugalczyków Przylądka Zielonego (1446), wyprawę Ameriga Vespucciego (1500–1505)</p> <p>– identyfikuje postacie Izabeli Kastylijskiej, Ferdynanda Aragońskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na wyprawy odkrywcze</p> <p>– opisuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków</p> <p>– przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata</p>	<p>Paolo Toscanello, Giovanniego Caboto</p> <p>– lokalizuje w czasie opłynięcie przez Portugalczyków przylądka Bojador (1434)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Giovanniego Caboto (1497), odkrycie Brazylii (1500)</p> <p>– identyfikuje postacie Pedra Alvaresa Cabrala, Juana Sebastiana Elcaño</p> <p>– przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie</p> <p>– omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację wypraw odkrywczych</p>	<p>wyprawy Kolumba dla cywilizacji europejskiej</p> <p>– ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych</p>
3. Ekspansja kolonialna	<ul style="list-style-type: none"> • Początek kolonizacji Nowego Świata • Podbój Meksyku • Kolonizacja Ameryki Południowej • Organizacja imperium hiszpańskiego w Ameryce • Początki kolonizacji Ameryki Północnej • Znaczenie ekspansji kolonialnej 	<p>– stosuje pojęcia <i>konkwistador, konkwista</i></p> <p>– lokalizuje w czasie podbój Meksyku (1519–1521), podbój Peru (1530–1533)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg posiadłości hiszpańskich i portugalskich w Ameryce</p> <p>– identyfikuje postacie Hernána Cortésa, Francisca Pizarra</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>faktoria handlowa, eksterminacja, korsarstwo</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Tordesillas (1494)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Tordesillas</p> <p>– identyfikuje postacie Montezumy II, Atahualpy</p> <p>– wyjaśnia, jakie czynniki decydowały o sukcesach</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Metys</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Saragossie (1529)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Saragossie, kolonie angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce Północnej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego układy o podziale stref wpływów na świecie</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>encomienda</i></p> <p>– lokalizuje w czasie założenie Nowej Anglii (1643)</p> <p>– charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie</p> <p>– porównuje proces kolonizacji Ameryki Środkowej i Południowej z</p>	<p>– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych</p> <p>– ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów</p> <p>– ocenia działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie</p> <p>– ocenia znaczenie</p>

		– omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych	<p>konkwistadorów</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia etapy podboju Ameryki Łacińskiej przez Hiszpanów – przedstawia skutki podbojów europejskich dla ludów Ameryki – omawia organizację imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie 	<p>zostały zawarte tylko pomiędzy Hiszpanią i Portugalią</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia zasady kolonialnego podziału stref wpływów w XV i XVI w. – przedstawia przebieg podboju Meksyku oraz Peru i ich następstwa – omawia zjawisko niewolnictwa i jego znaczenie dla kolonializmu europejskiego – omawia proces kolonizacji Ameryki Północnej 	<p>kolonizacja Ameryki Północnej</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ekspansję kolonialną w Afryce i Azji 	niewolnictwa dla kolonializmu europejskiego
4. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój demograficzny • Rozwój miast • Postęp techniczny i organizacja produkcji • Rozwój handlu • Kredyty, banki i giełdy • Inflacja i dualizm gospodarczy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>kapitalizm, bank, dualizm gospodarki europejskiej, folwark, pańszczyzna</i> – charakteryzuje przemiany demograficzne w Europie na początku czasów nowożytnych oraz ich skutki społeczne i gospodarcze – wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>przyrost naturalny, system nakładczy, manufaktura, weksel, akcja, giełda, inflacja, popyt, podaż</i> – lokalizuje w przestrzeni strefy gospodarcze w XVI-wiecznej Europie – przedstawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji – omawia nowe zjawiska w ekonomii w XV i XVI w. – przedstawia nowy system organizacji pracy w zakładach produkcyjnych na zachodzie Europy – przedstawia przyczyny i skutki podziału Europy na 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>rewolucja cen, grodzienia</i> – wymienia przykłady rodów bankierskich nowożytnej Europy – określa uwarunkowania rozwoju miast i jego konsekwencje – opisuje rolę handlu w przemianach gospodarczych Europy w XVI w. – omawia rozwój systemu finansowego w Europie i jego wpływ na rozwój handlu – wyjaśnia, jakie były przyczyny procesu grodzień 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie – wymienia przykłady i omawia rolę kompanii handlowych – omawia wpływ procesu grodzienia na przemiany gospodarcze w Anglii – charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty europejskiej 	– ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy

			dwa różne systemy gospodarcze			
5. Kultura renesansu	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawy przełomu kulturalnego • Zainteresowanie antykiem i humanizm • Literatura odrodzenia • Sztuka renesansu i jej twórcy • Nauka w czasach odrodzenia 	<p>– stosuje pojęcia <i>renesans (odrodzenie)</i>, <i>humanizm</i>, <i>teoria heliocentryczna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie odrodzenie (XIV/XV – XVI w.), wynalezienie ruchomej czcionki (1455)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Gutenberga, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza, Williama Szekspira</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne odrodzenia</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne humanizmu</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla upowszechnienia literatury</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>mecenat artystyczny</i>, <i>makiawelizm</i>, <i>utopia</i>, <i>monarchia absolutna</i>, <i>człowiek renesansu</i></p> <p>– identyfikuje postacie Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More’a (Morusa), Jeana Bodina, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarki, Sandra Botticellego, Rafaela Santi</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia</p> <p>– przedstawia myśl polityczną odrodzenia</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne literatury renesansu</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wybitnych przedstawicieli epoki nazywano ludźmi renesansu</p> <p>– przedstawia osiągnięcia wybitnych przedstawicieli renesansu na wybranych przykładach</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>manieryzm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Wawrzyńca Wspaniałego, Giorgia Vasariego, François Rabelaisa, Miguela Cervantesa, Albrechta Dürera</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu</p> <p>– omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku</p> <p>– opisuje rozwój architektury renesansu</p> <p>– omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu</p> <p>– omawia osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia</p>	<p>– identyfikuje postacie Giovanniego Pico della Mirandoli, Michela de Montaigne’a, Tommaso Campanelli, Jana van Eycka, Pietera Bruegela Starszego, Hansa Holbeina Młodszeo, Donatella, Miguela Serveta, Paracelsusa</p> <p>– na wybranych przykładach omawia dorobek humanizmu europejskiego</p> <p>– charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia</p>	<p>– ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl polityczną epoki odrodzenia</p>

<p>6. Reformacja i jej skutki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny reformacji • Wystąpienie Marcina Lutra • Reformacja i wojny religijne w Niemczech • Reformacja w Szwajcarii • Powstanie kościoła anglikańskiego • Społeczne i polityczne skutki reformacji 	<p>– stosuje pojęcia <i>reformacja, luteranizm (wyznanie ewangelicko-augsburskie), kalwinizm (wyznanie ewangelicko-reformowane) anglikanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie 95 tez przez Lutra (1517), <i>Akt supremacji</i> (1534), początek działalności Kalwina (1536)</p> <p>– identyfikuje postacie Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII</p> <p>– wymienia przyczyny reformacji</p> <p>– wymienia zasady wyznania luteranckiego, kalwińskiego i anglikańskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>nepotyzm, symonia, sprzedaż odpustów, protestanci, predestynacja, hugenoci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę chłopską w Niemczech (1525–1526), uznanie Henryka VII za głowę Kościoła w Anglii (1531), pokój augsburski (1555)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni te państwa, w których zwyciężyła reformacja</p> <p>– identyfikuje postacie Thomasa Münzera, Ulricha Zwingliego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina</p> <p>– przedstawia przejawy kryzysu w Kościele katolickim w XVI w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sprzedaż odpustów stała się impulsem do wystąpienia przeciwko Kościołowi katolickiemu</p> <p>– opisuje działalność Marcina Lutra</p> <p>– charakteryzuje ideologię luteranizmu i kalwinizmu oraz organizację Kościoła luteranckiego i kalwińskiego</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne Kościoła anglikańskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie edyktu Karola V uznającego Lutra za heretyka (1521), przyjęcie luteranizmu w Prusach Książęcych (1525), sejm Rzeszy w Spirze (1529)</p> <p>– identyfikuje postacie Johanna Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Melanchtona</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała popularność haseł reformacyjnych</p> <p>– przedstawia stosunek różnych grup społecznych w Niemczech do reformacji</p> <p>– omawia przyczyny, postulaty i skutki wojen religijnych w Niemczech</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Kościół angielski uniezależnił się od papieża</p> <p>– porównuje najważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji</p> <p>– omawia społeczne i polityczne skutki reformacji</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>kondotierstwo</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Związku Szmalkaldzkiego (1531), I wojnę szmalkaldzką (1546–1547), II wojnę szmalkaldzką (1551–1552), wojnę domową w Szwajcarii (1529–1531), przyjęcie luteranizmu w Danii i Norwegii (1527), Szwecji (1544) i w Inflantach (1561)</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragońskiej, Anny Boleyn, Thomasa More, Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej</p> <p>– omawia poglądy i działalność Zwingliego</p> <p>– przedstawia poglądy społeczne, które głosili najbardziej radykalni zwolennicy reformacji</p> <p>– opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji w Europie i jego skutki</p>	<p>– ocenia wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji</p> <p>– ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji</p>
-----------------------------------	---	--	--	--	--	--

<p>7. Kontrrreformacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kościół katolicki wobec reformacji • Reformy soboru trydenckiego • Walka z reformacją • Towarzystwo Jezusowe 	<p>– stosuje pojęcie <i>kontrrreformacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sobór trydencki (1545–1563)</p> <p>– wymienia reformy przeprowadzone w Kościele katolickim na mocy uchwał soboru trydenckiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>reforma kościoła, inkwizycja, Indeks ksiąg zakazanych, jezuita</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie zakonu jezuitów (1534), powołanie Świętego Oficjum (1542), ogłoszenie <i>Indeksu ksiąg zakazanych</i> (1559)</p> <p>– identyfikuje postacie Pawła III, Ignacego Loyoli</p> <p>– omawia okoliczności zwołania soboru powszechnego w Kościele w XVI w.</p> <p>– omawia działalność inkwizycji</p> <p>– opisuje działalność jezuitów</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Święte Oficjum</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zatwierdzenie zakonu jezuitów przez papieża (1540)</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli</p> <p>– przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji</p> <p>– charakteryzuje organizację zakonu jezuitów</p>	<p>– wymienia reformy posoborowe</p> <p>– wyjaśnia przyczyny popularności jezuitów w Europie w XVI i XVII w.</p>	<p>– ocenia działalność inkwizycji</p> <p>– ocenia działalność jezuitów</p> <p>– ocenia metody walki Kościoła z reformacją</p>
<p>8. Europa Zachodnia w XVI wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys monarchii stanowych • Imperium Habsburgów • Francja i Hiszpania na początku XVI w. • Rywalizacja francusko-habsburska • Przebieg wojen włoskich • Wojny religijne we Francji • Rewolucja w Niderlandach • Rywalizacja hiszpańsko-angielska 	<p>– stosuje pojęcia <i>monarchia absolutna, hugenoci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie noc św. Bartłomieja (1572), Edykt nantejski (1598)</p> <p>– wyjaśnia, jak doszło do wykształcenia się monarchii absolutnej</p> <p>– wymienia cechy monarchii absolutnej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej</p> <p>– omawia postanowienia Edyktu nantejskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Wielka Armada</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojny włoskiej (1494–1559), bitwę pod Pawią (1525), pokój w Cateau-Cambrésis (1559), rewolucję w Niderlandach (1566–1648), klęskę Wielkiej Armady (1588)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do walk religijnych</p> <p>– identyfikuje postacie Maksymiliana I Habsburga, Karola V, Franciszka I, Henryka IV Burbona, Wilhelma Orańskiego, Filipa II, Elżbiety I</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Sacco di Roma, gezowie, pacyfikacja gandawska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Wiedniu (1515), <i>Sacco di Roma</i> (1527), pacyfikację gandawską (1576), proklamowanie Republiki Zjednoczonych Prowincji Niderlandów (1588), przejście władzy przez Henryka IV Burbona (1594)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje wchodzące w skład imperium Habsburgów za panowania cesarza Karola V</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wojna trzech Henryków</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Marignano (1515), edykt tolerancyjny dla hugenotów (1562), rzeź w Wassy (1562), pokój z hugenotami (1570), unię w Utrechcie (1579), egzekucji Marii Stuart (1587)</p> <p>– identyfikuje postacie Henryka II, Fernanda Álvareza de Toledo</p> <p>– przedstawia sukcesy polityki dynastycznej Habsburgów z XVI w.</p>	<p>– ocenia politykę dynastyczną Habsburgów</p> <p>– ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej</p> <p>– ocenia politykę władców Francji wobec reformacji</p> <p>– ocenia konsekwencje rywalizacji hiszpańsko-angielskiej</p>

		zwycięstwo nad Wielką Armadą	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia osiągnięcia Karola V – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie – przedstawia okoliczności wydarzeń określanych jako noc św. Bartłomieja – przedstawia okoliczności przejęcia władzy we Francji przez Henryka Burbona – wyjaśnia, czy Edykt nantejski wprowadzał całkowitą tolerancję religijną – przedstawia przyczyny i skutki rywalizacji francusko-habsburskiej – omawia znaczenie pokoju w Cateau-Cambrésis dla sytuacji geopolitycznej w Europie XVI w. – omawia przyczyny rywalizacji hiszpańsko-angielskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Ferdynanda, Karola VIII, Katarzyny Medycejskiej, Henryka Gwizjusza, Marii Stuart – opisuje politykę dynastyczną Habsburgów i jej konsekwencje – charakteryzuje sytuację polityczną we Francji pod rządami Walezjuszów – wyjaśnia okoliczności rozpoczęcia we Francji wojen religijnych – omawia konsekwencje nocy św. Bartłomieja – przedstawia przebieg i skutki wojen włoskich – przedstawia politykę Habsburgów wobec reformacji w Niderlandach – opisuje przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach – wyjaśnia, jakie czynniki zdecydowały o zwycięstwie Anglików nad Hiszpanami 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w. – omawia politykę królów francuskich wobec hugenotów – porównuje charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach 	
9. Ekspansja turecka i Europa Wschodnia w XVI w.	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspansja turecka • Walki z Turkami na Morzu Śródziemnym • Państwo moskiewskie • Szwecja w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>samodzierzawie</i>, <i>kniaź</i>, <i>bojarzy</i>, <i>opricznina</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Mohaczem (1526), koronację Iwana IV Groźnego na cara 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>janczarzy</i>, <i>Złota Orda</i> – lokalizuje w czasie uniezależnienia się Szwecji (1523), przyjęcie luteranizmu w Szwecji (1527), powstanie Ligi 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Riksdag</i> – lokalizuje w czasie opriczninę (1565–1572), zniszczenie Nowogrodu Wielkiego (1570) – lokalizuje w przestrzeni kierunki i zasięg ekspansji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>unia kalmarska</i> – lokalizuje w czasie pokonanie Persji przez Turków (1514), zdobycie Rodos przez Turków (1522), bitwę 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia panowanie Iwana IV Groźnego – ocenia konsekwencje powstania nowych mocarstw w Europie Wschodniej i

		<p>Wszehrusi (1547), bitwę pod Lepanto (1571)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Sulejmana II Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – przedstawia ekspansję imperium tureckiego w Europie i jej skutki – wymienia działania Iwana IV Groźnego prowadzące do wprowadzenia samodzierżawia w państwie moskiewskim 	<p>Świętej (1571)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Ludwika Jagiellończyka, Gustawa I Wazy – przedstawia osiągnięcia Iwana IV Groźnego – wymienia czynniki, które zadecydowały o sukcesach podbojów Turków osmańskich – wyjaśnia jakie znaczenie dla losów Europy miała bitwa pod Lepanto – omawia politykę wewnętrzną władców Moskwy zmierzających do wprowadzenia samodzierżawia – wyjaśnia, w jaki sposób Iwan IV Groźny rozprawił się z bojarską opozycją w państwie moskiewskim 	<p>imperium osmańskiego, tereny zajęte przez Szwecję w XVI w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Iwana III Srogiego, Selima II – przedstawia etapy ekspansji tureckiej w Europie, Azji i Afryce – przedstawia proces budowania potęgi państwa moskiewskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach dynastia Wazów przejęła władzę w Szwecji – omawia proces budowania potęgi państwa szwedzkiego 	<p>pod Prevezą (1538), oblężenie Malty (1565), zdobycie Cypru przez Turków (1571)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Jana Zápolyi, Eryka XIV, Jana III Wazy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji międzynarodowej Węgier miały spory polityczne oraz konflikty religijne – omawia przebieg walk o dominację na Morzu Śródziemnym 	Północnej
II. „ZŁOTY WIEK” RZECZYPOSPOLITEJ						
<p>1. Społeczeństwo państwa Jagiellonów w XVI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar i zaludnienie państwa Jagiellonów • Wieloetniczna Rzeczpospolita • Podział społeczny ludności • Mieszczanie i chłopci • Szlachta polska 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>magnateria, szlachta średnia, szlachta drobna, szlachta gołota</i> – lokalizuje w przestrzeni obszar państwa Jagiellonów – wymienia stany społeczne w Polsce – wymienia grupy, które wyodrębniły się w stanie szlacheckim 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>nobilitacja</i> – wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej – opisuje strukturę społeczeństwa Rzeczypospolitej – wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny – charakteryzuje strukturę stanu szlacheckiego – wyjaśnia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>ludzie luźni, kahał</i> – lokalizuje w przestrzeni zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej – charakteryzuje strukturę demograficzną państwa Jagiellonów – charakteryzuje grupy narodowościowe zamieszkujące państwo polsko-litewskie 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia sytuację kobiet w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia korzyści i zagrożenia płynące z wieloetnicznego charakteru społeczeństwa Rzeczypospolitej

			zróżnicowania stanu szlacheckiego	– wyjaśnia, jakie przyczyny skłaniały sejm do wydawania ustaw antymieszkańskich		
2. Polska gospodarka w „złotym wieku”	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej • Organizacja folwarków • Miasta Rzeczypospolitej • Handel 	<p>– stosuje pojęcia <i>folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</i></p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>monopol dworski</i></p> <p>– przedstawia, jak doszło do wykształcenia się gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce</p> <p>– omawia sposób organizacji folwarków</p> <p>– przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</p> <p>– omawia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>monopol propinacyjny, psucie monety</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni znaczące szlaki handlowe</p> <p>– wymienia ustawodawstwo umożliwiający budowanie gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej</p> <p>– omawia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– przedstawia przyczyny słabości miast Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie w XVI w. miały jarmarki</p>	<p>– przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej</p> <p>– wskazuje podobieństwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej</p> <p>– omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– ocenia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej</p>
3. Rozwój demokracji szlacheckiej	<ul style="list-style-type: none"> • Pozycja prawna szlachty • Polski parlamentaryzm • Narodziny demokracji szlacheckiej • Obrady sejmu walnego • Narodziny ruchu egzekucyjnego • Egzekucja praw i dóbr 	<p>– stosuje pojęcia <i>demokracja szlachecka, sejm walny, izba poselska, senat, sejmiki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zwołanie pierwszego sejmu walnego (1493), konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>prawo ziemskie, królewszczyzny, sejm zwykły, sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejmik przedsejmowy, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i></p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej koszycki (1374), przywilej czerwiński (1422), przywilej jedlnieński-</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>elekcja i koronacja vivente rege, rokosz lwowski, egzekucja praw i dóbr, lustracja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej mielnicki (1501), sejm piotrkowski (1504), I elekcję i koronację <i>vivente rege</i> (1529), rokosz lwowski (1537)</p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Sienickiego,</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>inkompatibilia, księga grodzka</i></p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej odegrała szlachta średnia</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu między magnaterią a szlachtą</p>	<p>– ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia rolę i znaczenie króla w systemie demokracji szlacheckiej</p> <p>– ocenia realizację postulatów ruchu egzekucyjnego</p>

		<p>– wymienia cechy charakterystyczne demokracji szlacheckiej</p> <p>– opisuje strukturę sejmu polskiego po 1569 r.</p>	<p>krakowski (1430–1433), przywilej cerekwicki (1454), sejmy egzekucyjne (1561–1567)</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Bony Sforzy</p> <p>– omawia przyczyny wykształcenia się demokracji szlacheckiej w Polsce</p> <p>– przedstawia przebieg obrad sejmu walnego</p> <p>– omawia postulaty i cele ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację</p>	<p>Hieronima Ossolińskiego, Rafała Leszczyńskiego</p> <p>– omawia pozycję prawną szlachty w Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się parlamentaryzmu w Polsce</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem</p> <p>– omawia narodziny ruchu egzekucyjnego</p>	<p>– charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.</p>	
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> • Wojnę z Moskwą • Polityka węgierska i stosunki z Habsburgami • Wojny o Mołdawię i relacje z Turcją • Rozwiązanie kwestii krzyżackiej • Walka o wpływy nad Bałtykiem 	<p>– stosuje pojęcie <i>sekularyzacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pokój krakowski i hołd pruski (1525)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta, Albrechta Hohenzollerna, Iwana IV Groźnego</p> <p>– wymienia działania podejmowane w polityce zagranicznej przez ostatnich Jagiellonów</p> <p>– omawia postanowienia pokoju krakowskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>flota kaperska, Dominium Maris Baltici</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Orszą (1514), zjazd w Wiedniu (1515), bitwę pod Mohaczem (1526), wojnę z zakonem krzyżackim (1519–1521), hołd lenny Gottharda Kettlera (1561), I wojnę północną (1563–1570)</p> <p>– identyfikuje postacie Maksymiliana I, Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Gottharda Kettlera</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego</p> <p>– omawia politykę</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>obrona potoczna, Statuty Karnkowskiego</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę popią (1478–1479), wyprawę na Mołdawię (1497), bitwę pod Obertynem (1530), przeniesienie praw do lenna w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563), powstanie Komisji Morskiej (1568), pokój w Szczecinie (1570), <i>Statuty Karnkowskiego</i> (1570)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni ziemie utracone przez Polskę i Litwę lub do nich przyłączone w latach 1492–1572, podział</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>hospodar</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojny z Moskwą (1492–1494, 1500–1503, 1507–1522, 1534–1537), wyprawy mołdawskie na Pokucie (1502, 1530), przyłączenie Mazowsza do Korony (1524–1526), pokój wieczysty z Turcją (1533), przyłączenie Pokucia do Polski (1538)</p> <p>– identyfikuje postacie Iwana III Srogięgo, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego</p> <p>– omawia stosunki polsko-tureckie w XVI w.</p>	<p>– ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.</p>

			<p>dynastyczną ostatnich Jagiellonów</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem oraz o Inflanty 	<p>Inflant w 1561 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Ferdynanda Habsburga, Jana Tarnowskiego – omawia przyczyny i skutki wojen z Wielkim Księstwem Moskiewskim w I połowie XVI w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie i ich wpływ na losy Węgier – omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności inkorporacji Mazowsza do Korony – wskazuje różnice w polityce zagranicznej dwóch ostatnich Jagiellonów wobec Habsburgów 	
5. Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • Unia Polski i Litwy od XIV wieku • Litwa przed unią lubelską • Unia lubelska • Rzeczpospolita Obojga Narodów • Skutki unii lubelskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>unia realna</i>, <i>Rzeczpospolita Obojga Narodów</i> – lokalizuje w czasie unię lubelską (1569) – lokalizuje w przestrzeni terytoria Litwy i Korony po unii lubelskiej – identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – przedstawia postanowienia unii lubelskiej – przedstawia różnice między unią personalną a realną 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>polonizacja</i> – lokalizuje w czasie unię krakowsko-wileńską (1499), unię mielnicką (1501), sejm lubelski (1568–1569) – lokalizuje w przestrzeni ziemie wcielone do Korony na sejmie lubelskim – identyfikuje postacie Kazimierza Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Aleksandra – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta – omawia przyczyny dążeń do zacieśnienia unii między Polską i Litwą – opisuje przebieg sejmu lubelskiego – charakteryzuje ustrój 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie objęcie tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1447) – identyfikuje postać Zygmunta Kiejstutowicza – omawia stosunki polsko-litewskiej w XV i XVI w. – przedstawia postanowienia unii polsko-litewskich – wyjaśnia, z czego wynikała silna pozycja polityczna rodów możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim – wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie rozdzielenie władzy w Polsce i na Litwie (1492), utworzenie odrębnego systemu sądownictwa na Litwie (1564), II statut litewski (1566), wprowadzenie nowego podziału administracyjnego na Litwie (1566), powołanie sejmików ziemskich na Litwie (1566), zniesienie autonomii Prus Królewskich (1569) – omawia proces upodabniania ustroju Litwy do ustroju Polski – omawia rządy 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii lubelskiej

			<p>polityczny Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– przedstawia skutki unii lubelskiej dla Polski i Litwy</p>	<p>byli przeciwnikami ścisłego połączenia Polski i Litwy</p>	<p>Zygmunta Augusta na Litwie</p> <p>– charakteryzuje przemiany ustrojowe na Litwie</p> <p>– opisuje polityczne następstwa inkorporacji Wołynia i Ukrainy do Królestwa Polskiego</p>	
<p>6. Reformacja i kontrreformacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej • Początki reformacji • Bracia polscy i czescy • Walka o tolerancję • Kontrreformacja w Polsce • Unia brzeska 	<p>– stosuje pojęcia <i>arianie (bracia polscy), konfederacja warszawska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573)</p> <p>– wymienia przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej</p> <p>– wymienia wyznania protestanckie, które rozwinęły się na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego XVI-wieczna Rzeczpospolita jest nazywana krajem tolerancji wyznaniowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>zbór, bracia czescy, ugoda sandomierska, wolność religijna, unia brzeska, Kościół unicki (grekokatolicki)</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ugode sandomierską (1570), unię brzeską (1596)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy</p> <p>– identyfikuje postacie Fausta Socyna, Jana Łaskiego, Piotra Skargi</p> <p>– omawia różnicowanie wyznaniowe Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce</p> <p>– omawia działalność jezuitów w Polsce</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>antytrynitaryzm, Kościół narodowy, dyzunicy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie rozłam wśród polskich kalwinistów (1562–1565), sprowadzenie jezuitów do Polski (1564), powołanie Akademii Wileńskiej (1579)</p> <p>– identyfikuje postacie Piotra z Goniądza, Stanisława Hozjusza, Jakuba Wujka</p> <p>– omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała idea Kościoła narodowego</p> <p>– omawia próby jednoczenia protestantów polskich</p> <p>– przedstawia realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał</p>	<p>– przedstawia proces rozprzestrzeniania się haseł reformacji w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała popularność haseł reformacyjnych w Polsce</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania braci polskich</p>	<p>– ocenia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce</p>

			– przedstawia przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej	popularność wśród szlachty		
7. Pierwsi władcy elekcyjni	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze bezkrólewie • Wolna elekcja • Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> • Rządy i ucieczka Henryka Walezego • Druga wolna elekcja • Wojna z Gdańskiem • Wojna o Inflanty • Polityka wewnętrzna Stefana Batorego 	<p>– stosuje pojęcia <i>bezkrólewie, elekcja viritim, Artykuły henrykowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie I wolną elekcję (1573), wojnę z Rosją (1578–1582)</p> <p>– identyfikuje postacie Henryka Walezego, Stefana Batorego</p> <p>– przedstawia zasady ustrojowe określone w <i>Artykułach henrykowskich</i></p> <p>– wymienia reformy wprowadzone w kraju przez Stefana Batorego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>konfederacja, interrex, sejm konwokacyjny, pacta conventa, piechota wybraniecka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572), sejm konwokacyjny (1573), ucieczkę Henryka Walezego do Francji (1574), elekcję Stefana Batorego (1575), wojnę Batorego z Gdańskiem (1576–1577)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Jamie Zapolskim (1582) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Anny Jagiellonki, Maksymiliana II</p> <p>– wymienia i charakteryzuje instytucje powołane w wyniku kompromisu między szlachtą i magnaterią po śmierci Zygmunta Augusta</p> <p>– wyjaśnia, w jakich celach w dawnej Polsce zawiązywano konfederacje</p> <p>– omawia przebieg pierwszej wolnej elekcji</p> <p>– wymienia różnice między <i>Artykułami henrykowskimi</i> a <i>pacta conventa</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>konfederacja kapturowa, sąd kapturowy, banicja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1575), reformę sądownictwa (1578), utworzenie piechoty wybranieckiej (1578)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581)</p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Sienickiego, Jakuba Uchańskiego, Ernesta Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazy, Samuela Zborowskiego</p> <p>– omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona</p> <p>– przedstawia kandydatów ubiegających się o tron polski podczas pierwszej elekcji</p> <p>– opisuje przebieg drugiej wolnej elekcji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– przedstawia przebieg</p>	<p>– lokalizuje w czasie zjazd w Stężycy (1575), bitwę pod Lubieszewem (1576)</p> <p>– przedstawia spór między szlachtą i magnaterią w okresie pierwszego bezkrólewia</p> <p>– omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego</p> <p>– charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów Stefana Batorego</p>	<p>– ocenia rozwiązania ustrojowe przyjęte podczas pierwszego bezkrólewia i pierwszej wolnej elekcji</p> <p>– ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego</p>

			<p>– przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego</p> <p>– opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją o Inflanty</p> <p>– przedstawia bilans wojen Stefana Batorego z Gdańskiem i Moskwą</p>	<p>konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem</p> <p>– omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą</p>		
8. Renesans w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Humanizm w Polsce • Sztuka renesansu • Myśl społeczna i polityczna • Literatura • Geografia i historiografia • Rozwój nauk ścisłych i medycznych 	<p>– stosuje pojęcie <i>arrasy</i></p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansowej w Polsce</p> <p>– charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>attyka</i>, <i>arkady</i>, <i>krużganki</i></p> <p>– identyfikuje postacie Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera, Jana Zamojskiego</p> <p>– przedstawia mecenat artystyczny w Polsce</p> <p>– przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce</p> <p>– omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia</p> <p>– wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach odrodzenia</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę słowo drukowane odgrywało w życiu publicznym w Rzeczypospolitej w XVI w.</p>	<p>– identyfikuje postacie Filippa Buonaccorsiego (Kallimacha), Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Łukasza Górnickiego, Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Bernarda Moranda</p> <p>– omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu</p> <p>– wskazuje związki między polską i europejską architekturą renesansową</p> <p>– porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego</p>	<p>– identyfikuje postacie Santiago Gucciego, Stanisława Samostrzelnika, Stanisława Murzynowskiego, Wawrzyńca Goślickiego, Marcina Bielskiego, Reinholda Heidensteina, Bartosza Paprockiego, Wojciecha z Brudzewa, Jana z Łańcuta, Tomasza Kłosa, Józefa Strusia, Wojciecha Oczki, Michała Sędziwoja</p> <p>– charakteryzuje polskie osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych i medycznych</p> <p>– przedstawia dorobek polskiej historiografii</p>	<p>– porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego</p>

III. EUROPA W XVII WIEKU

<p>1. Angielska wojna domowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany społeczne i konflikty religijne • Spór króla z parlamentem • Wybuch konfliktu • Wojna domowa i utworzenie republiki • Protektorat Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna 	<p>– stosuje pojęcia <i>chwalebna (sławetna) rewolucja, monarchia parlamentarna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę domową (1642–1651), chwalebłą rewolucję (1688)</p> <p>– identyfikuje postać Olivera Cromwella</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny domowej</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do chwalebnej rewolucji i jakie były jej skutki</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>nowa szlachta (gentry), merkantylizm, rojalści, Armia Nowego Wzoru, lord protektor</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ścieżce Karola I (1649), ogłoszenie republiki w Anglii (1649), <i>Akt nawigacyjny</i> (1651), początek dyktatury wojskowej Cromwella (1653), restaurację Stuartów (1660), <i>Habeas Corpus Act</i> (1679), <i>Ustawę o prawach</i> (1689)</p> <p>– identyfikuje postacie Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego</p> <p>– przedstawia wpływ przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w.</p> <p>– omawia etapy angielskiej wojny domowej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji angielskiej odegrała Armia Nowego Wzoru</p> <p>– omawia rządy Cromwella w okresie jego protektoratu</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>purytanizm, torysi, wigowie, Akt o następstwie tronu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zwołanie Krótkiego Parlamentu (1640), obrady Długiego Parlamentu (1640–1653), <i>Wielką remonstrację</i> (1641), bitwę pod Naseby (1645), powołanie Parlamentu Kadłubowego (1648)</p> <p>– identyfikuje postać Marii Stuart</p> <p>– charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty</p> <p>– omawia podziały religijne w społeczeństwie angielskim</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I</p> <p>– charakteryzuje rolę Olivera Cromwella podczas angielskiej wojny domowej</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji monarchii Stuartów</p> <p>– omawia konflikt między Karolem II a parlamentem</p> <p>– wyjaśnia wpływ <i>Habeas</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>prezbiterianie, independenci, yeomeni, jedenastoletnia tyrania</i></p> <p>– lokalizuje w czasie początek tzw. jedenastoletniej tyranii (1629), powstania w Szkocji (1637 i 1650), bitwę pod Marston Moor (1644), utworzenie Armii Nowego Wzoru (1645), powstanie w Irlandii (1649), wojnę angielsko-holenderską (1652–1654)</p> <p>– identyfikuje postacie Jakuba I Stuarta, Johna Pyma, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta</p> <p>– przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w.</p> <p>– charakteryzuje relacje między Karolem I a parlamentem angielskim</p>	<p>– ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji</p> <p>– ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji</p>
----------------------------------	--	--	--	---	--	---

				<i>Corpus Act, Ustawy o prawach i Aktu tolerancyjnego na ustrój polityczny Anglii</i>		
2. Wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny konfliktu • Powstanie czeskie • Początek wojny trzydziestoletniej • Walki w Europie w latach 1624–1648 • Pokój westfalski • Skutki wojny 	<p>– lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648)</p> <p>– przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej</p> <p>– omawia skutki wojny trzydziestoletniej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>defenestracja praska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Unii Protestanckiej (1608), utworzenie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618), okres czesko-palatynacki (1618–1624), okres duński (1624–1629), okres szwedzki (1630–1635), okres francuski (1635–1648)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni najważniejsze państwa protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej</p> <p>– identyfikuje postacie Macieja I, Ferdynanda II, Christiana IV, Albrechta von Wallensteina, Gustawa II Adolfa</p> <p>– podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy</p> <p>– wymienia etapy w przebiegu wojnę trzydziestoletniej i</p>	<p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Białą Górą (1620), edykt restytucyjny (1629), oblężenie Magdeburga (1631), bitwę pod Lützen (1632), bitwę pod Rocroi (1643)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zmiany terytorialne w Europie po pokoju westfalskim</p> <p>– identyfikuje postacie Fryderyka V Wittelsbacha, Maksymiliana Bawarskiego, Johana von Tilly’ego</p> <p>– omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na sytuację Europy</p> <p>– charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie Czeskim</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji praskiej</p> <p>– przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski</p>	<p>– lokalizuje w czasie list majestatyczny (1609), pokój w Lubece (1629), bitwę pod Breitenfelden (1631), bitwę pod Nördlingen (1634), pokój w Pradze (1635)</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne armii okresu wojnę trzydziestoletniej</p> <p>– wyjaśnia, jaki przebieg miała wojna trzydziestoletnia na Śląsku</p> <p>– wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki czy ogólnoeuropejski</p>	<p>– ocenia skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej</p>

			charakteryzuje je – omawia postanowienia pokoju westfalskiego			
3. Absolutyzm we Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Ludwik XIII i kardynał Richelieu • Rządy kardynała Mazarina • Władza absolutna Ludwika XIV • Rozwój gospodarczy • Polityka zagraniczna 	<p>– stosuje pojęcia <i>racja stanu</i>, <i>merkantylizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie rządu osobiste Ludwika XIV (1661–1715)</p> <p>– identyfikuje postacie Armanda de Richelieu, Ludwika XIV</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>fronda</i>, <i>Wysoka Rada</i>, <i>intendent</i>, <i>szlachta urzędnicza</i>, <i>kolbertyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zniesienie <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685)</p> <p>– identyfikuje postacie Ludwika XIII, Julesa Mazarina, Jeana-Baptisty Colberta</p> <p>– przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu i Ludwika XIV</p> <p>– wymienia warunki, jakie musiały zaistnieć, aby mogła powstać władza absolutna</p> <p>– charakteryzuje reformy ustrojowe Ludwika XIV</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Wersal stanowił „złotą klatkę” dla francuskiej arystokracji</p> <p>– omawia reformy gospodarcze w XVII-wiecznej Francji</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>wojna dewolucyjna</i>, <i>polityka reunionów</i></p> <p>– lokalizuje w czasie frondę parlamentarną (1648–1649), wojnę dewolucyjną (1667–1668), pokój w Akwizgranie (1668), wojnę francusko-holenderską (1672–1679), wojnę z Ligą Augsburską (1686–1697), pokój w Rijswijk (1697)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV</p> <p>– identyfikuje postacie Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki, Wilhelma III Orańskiego</p> <p>– omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu</p> <p>– omawia rządy kardynała Mazarina</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki frondy</p> <p>– opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej we Francji</p>	<p>– lokalizuje w czasie zdobycie La Rochelle (1628), edykt łaski (1629), pokój pirenejski (1659), pokój w Nijmegen (1678–1679)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII</p> <p>– charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV</p> <p>– wymienia grupy społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwne oraz charakteryzuje przyczyny takich postaw</p>	<p>– ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji</p> <p>– ocenia panowanie Ludwika XIV</p>
4. Zmiany polityczne w Europie w XVII	<ul style="list-style-type: none"> • Upadek potęgi Hiszpanii • Polityka obronna Holandii 	<p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Wiedniem (1683), pokój w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>protekcjonizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– lokalizuje w czasie unię personalną Brandenburgii i Prus Książęcych (1618),</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>moryskowie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– ocenia zmiany na arenie międzynarodowej, do</p>

wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost znaczenia Brandenburgii • Potęga Szwecji • Węgry i Turcja 	<p>Karłowicach (1699)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Fryderyka Wilhelma, Gustawa II Adolfa – wymienia przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią – przedstawia politykę wewnętrzną i zagraniczną Fryderyka Wilhelma 	<p>traktaty welawsko-bydgoskie (1657), zawarcie Świętej Ligi (1684)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Wilhelma III Orańskiego, Karola X Gustawa, Kara Mustafy – wyjaśnia, jakie skutki polityczne niosła ze sobą polityka protekcjonizmu – przedstawia okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski tron książęcy – omawia ekspansję terytorialną Prus w XVII w. – przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego – przedstawia antyturcką działalność Świętej Ligi 	<p>wojny angielsko-holenderskie (1652–1654, 1665–1666, 1672–1674)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni zasięg szwedzkiej ekspansji terytorialnej w Europie – identyfikuje postać Krystyny Wazy – przedstawia przyczyny gospodarcze i polityczne upadku potęgi Hiszpanii w XVII w. – wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojen angielsko-holenderskich – omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją – wyjaśnia, które kraje europejskie odniosły korzyści polityczne w drugiej połowie XVII w. 	<p>powstanie morysków (1568), powstania w Katalonii (1640–1652) i Portugalii (1640–1668), uznanie przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668), przejęcie przez Francję Regionu Franche-Comté (1678), pokój w Bredzie (1667), pokój w Nijmegen (1678), pokój w Rijswijk (1697), zdobycie Azowa (1696), bitwę pod Zentą (1697)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Axela Oxenstierny – wyjaśnia przyczyny wypędzenia morysków – przedstawia okoliczności odzyskania niepodległości przez Portugalię 	których doszło w XVII w.
5. Kultura baroku	<ul style="list-style-type: none"> • Pomiędzy renesansem a barokiem • Sztuka baroku • Nauka i filozofia • Teatr, literatura i muzyka 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>barok</i>, <i>klasycyzm</i>, <i>realizm</i> – lokalizuje w czasie barok (k. XVI – poł. XVIII w.) – identyfikuje postacie Galileusza, Isaaca Newtona, Kartezjusza, 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>teatr elżbietański</i>, <i>racjonalizm</i>, <i>empiryzm</i> – identyfikuje postacie Giovanniego Berniniego, Caravaggia, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijna, Francisa Bacona 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>manieryzm</i>, <i>barok dworski</i>, <i>libertynizm</i> – lokalizuje w czasie manieryzm (ok. 1527 – do k. XVI w.) – identyfikuje postacie El Greca, Francesca 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>jansenizm</i> – lokalizuje w czasie założenie Royal Society w Londynie (1660) – identyfikuje postacie Antoona van Dycka, Jana Brueghel 	– ocenia, które rozwiązania w architekturze i sztuce baroku mogły robić szczególne wrażenie na wiernych

		<p>William Shakespeare'a, Moliera, Jana Sebastiana Bacha</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne epoki baroku</p>	<p>– wyjaśnia, jaki wpływ na narodziny baroku miała kontrreformacja</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury baroku</p> <p>– przedstawia cechy malarstwa barokowego</p> <p>– wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne literatury baroku</p>	<p>Borrominiego, Diega Velázquez, Johannes Keplera, Blaise'a Pascala, Antonia Vivaldiego</p> <p>– przedstawia cechy manieryzmu w sztuce</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów światła i cienia”</p> <p>– wyjaśnia, co wyróżniało barok dworski</p> <p>– przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku</p> <p>– omawia osiągnięcia naukowe epoki baroku</p>	<p>Młodsze, Jeana-Baptisty Racine'a, Pierre'a Corneille'a, Georga Friedricha Haendla, Claudia Monteverdiego</p> <p>– wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała specyfika baroku mieszczańsko-protestanckiego</p> <p>– omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce</p>	
IV. WIEK WOJEN						
<p>1. Rządy Zygmunta III Wazy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja • Król i hetman • Wybuch wojny ze Szwecją • Rokosz Zebrzydowskiego • Wojna polsko-szwedzka 	<p>– stosuje pojęcie <i>husaria</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>rokosz</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę polsko-szwedzką (1600–1611), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608), wojnę polsko-szwedzką (1625–1629)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trzcianą (1629), rozejm w Starym Targu (1629) i jego postanowienia, rozejm w Sztumskiej Wsi (1635) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Mikołaja</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>popularyści, regaliści, monarchia mieszana</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Zygmunta III Wazy (1587), przejście tronu Szwecji przez Zygmunta III Wazę (1592)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Byczyną (1588), bitwę pod Białym Kamieniem (1604), bitwę pod Guzowem (1607), bitwę pod Gniewem (1626), bitwę pod Hamersztynem (1627)</p>	<p>– lokalizuje w czasie sejm inkwizycyjny (1592), bitwę pod Linköping (1598), detronizację Zygmunta III Wazy przez Riksdag (1599), inkorporację szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600)</p> <p>– identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Arendta Dickmanna</p> <p>– przedstawia rywalizację Zygmunta III Wazy z Maksymilianem Habsburgiem</p>	<p>– ocenia relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim</p> <p>– ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla pozycji władcy i stabilizacji państwowości polskiej</p>

			<p>Zebrzydowskiego, Gustawa II Adolfa</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia główne etapy walk polsko-szwedzkich w I poł. XVII w. – omawia rolę husarii w prowadzeniu działań wojennych – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Maksymiliana Habsburga, Fiodora – omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej – opisuje relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej – omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia etapy walki Zygmunta III Wazy o tron Szwecji i jej skutki 	
<p>2. Walki o koronę carów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys państwa carów • Dymitriady • Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą • Walki o koronę carów • Wojna smoleńska 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>dymitriady</i> – lokalizuje w czasie I dymitriadę (1604–1605), wojnę smoleńską (1632–1634) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610) – identyfikuje postać Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen z Moskwą w I poł. XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wyprawę Dymitra II Samozwańca (1607–1610), wojnę polsko-rosyjskiej (1609–1618), rządy polskie na Kremlu (1610–1612), wybranie Michała Romanowa na cara Rosji (1613) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Dywilinie (1618) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Dymitra I Samozwańca, Dymitra II Samozwańca, Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jana 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Wielka Smuta</i> – lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), powstanie Wasyla Szujskiego (1606), zdobycie Moskwy przez Polaków (1610), wyprawę królewicza Władysława na Moskwę (1617) – identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Maryny Mniszchówny, Wasyla Szujskiego – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim – charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwańca i ich skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>lisowczycy</i> – lokalizuje w czasie powstanie Bołotnikowa (1606), pokój wieczysty między Moskwą i Szwecją (1609), powstanie antypolskie w Rosji (1611), rosyjsko-szwedzki traktat w Stołbowie (1617) – identyfikuje postacie Fiodora, Jerzego Mniszcha, Aleksandra Józefa Lisowskiego – wyjaśnia, dlaczego polscy magnaci zdecydowali się poprzeć roszczenia kolejnych Dymitrów Samozwańców do tronu 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne skutki wojen z Moskwą – ocenia postawę Zygmunta III Wazy w czasie wojen Rzeczypospolitej z Rosją

			<p>Karola Chodkiewicza</p> <p>– przedstawia etapy wojen Rzeczypospolitej z Moskwą w I poł. XVII w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Władysław Waza nie objął władzy w Rosji</p>	<p>– omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą</p> <p>– przedstawia zabiegi Zygmunta III i jego syna królewicza Władysława o carską koronę</p>	<p>moskiewskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy</p> <p>– charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Rosjan</p>	
<p>3. Kozacy i konflikty z imperium osmańskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Imperium osmańskie i „awantury mołdawskie” • Kozacy na Ukrainie • Rejestr kozacki i pierwsze bunty • Wojna z Turcją • Plany Władysława IV 	<p>– stosuje pojęcia <i>Kozacy, przedmurze chrześcijaństwa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimiem (1621)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Władysława IV Wazy</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1620–1621</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>jasyr, Dzikie Pola (Zaporoże, Niż), ataman, starszyna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Chocimiu (1621) i jego postanowienia</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w.</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki dla Rzeczypospolitej miały najazdy tatarskie</p> <p>– charakteryzuje wewnętrzną organizację Kozaków</p> <p>– omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1620–1621</p> <p>– przedstawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Sicz, tabor, rejestr, pokój hetmański</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wyprawę Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595), traktat w Buszy (1617)</p> <p>– identyfikuje postać Jeremiego Mohyły</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii</p> <p>– opisuje geopolityczne położenie Ukrainy i jego wpływ na życie codzienne jej mieszkańców</p> <p>– wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki</p> <p>– omawia przyczyny i skutki powstań kozackich w końcu XVI w.</p> <p>– charakteryzuje okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego znaczenie dla Rzeczypospolitej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kondominium, chadzki kozackie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Stambule (1595), powstanie Kosińskiego (1591–1593), wyprawę Jana Zamojskiego na Wołoszczyznę (1600), interwencji magnatów w Mołdawii (1615)</p> <p>– identyfikuje postacie Szymona Mohyły, Samuela Koreckiego, Michała Wiśniowieckiego, Krzysztofa Kosińskiego</p> <p>– omawia relacje między Rzeczpospolitą a Mołdawią w końcu XVI w.</p> <p>– omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i wewnętrzną Rzeczypospolitej w I poł. XVII w.</p>	<p>– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków</p>

<p>4. Powstanie Chmielnickiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Problem kozacki • Przyczyny powstania • Wybuch powstania na Ukrainie • Walki w latach 1649–1653 • Zaangażowanie Moskwy w sprawy Ukrainy • Skutki powstania Chmielnickiego 	<p>– lokalizuje w czasie powstania Chmielnickiego (1648–1655)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i Piławcami (1648), obronę Zbaraża (1649 r.), bitwę pod Beresteczkiem (1651)</p> <p>– identyfikuje postacie Bohdana Chmielnickiego, Jeremiego Wiśniowieckiego, Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– charakteryzuje przyczyny i skutki powstania Chmielnickiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wojsko zaporoskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni ugodę zborowską (1649) i jej postanowienia, bitwę pod Batohem (1652), układ w Perejasławiu (1654) i jego postanowienia, unię w Hadziaczu (1658) i jej postanowienia, bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660), rozejm w Andruszowie (1667) i jego postanowienia</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary objęte powstaniem Chmielnickiego</p> <p>– identyfikuje postać Iwana Wyhowskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polityka władz Rzeczypospolitej wywoływała niezadowolenie Kozaków</p> <p>– omawia działalność polskiej szlachty i magnaterii na Ukrainie</p> <p>– przedstawia etapy powstania Chmielnickiego</p> <p>– określa przyczyny klęsk Polaków i sukcesów Kozaków w czasie powstania Chmielnickiego</p> <p>– przedstawia postanowienia unii w Hadziaczu</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni ugodę w Białej Cerkwi (1651) i jej postanowienia, bitwę pod Żwańcem (1653)</p> <p>– identyfikuje postać Tuhaj-beja</p> <p>– wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie</p> <p>– omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Kozacy sprzymierzyli się najpierw z Tatarami, a później z Rosją</p> <p>– omawia przebieg działań militarnych w czasie powstania Chmielnickiego</p> <p>– przedstawia polityczne pomysły rozwiązania problemu kozackiego w czasie powstania Chmielnickiego</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę</p>	<p>– lokalizuje w czasie ugodę kurukowską (1622), powstanie Pawluka (1637), powstanie Kostki-Napierskiego (1651)</p> <p>– identyfikuje postacie Iwana Sulimy, Pawła Pawluka, Stefana Potockiego, Mikołaja Potockiego, Marcina Kalinowskiego, Jerzego Ossolińskiego, Adama Kisiela</p> <p>– omawia powstania kozackie z I poł. XVII w.</p> <p>– przedstawia organizację i znaczenie militarne wojska zaporoskiego</p> <p>– opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej Kozaków zaporoskich w XVI i XVII w.</p>	<p>– ocenia postawy Polaków wobec powstania Chmielnickiego</p> <p>– ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego</p> <p>– ocenia znaczenie unii w Hadziaczu dla stosunków polsko-kozackich</p>
------------------------------------	--	--	--	--	---	--

<p>5. Potop szwedzki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny najazdu szwedzkiego • Potop szwedzki • Wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej • Zmiana sytuacji międzynarodowej • Pokój w Oliwie i skutki wojny 	<p>– lokalizuje w czasie potop szwedzki (1655–1660)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni obronę Jasnej Góry (1655), pokój w Oliwie (1660)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Kazimierza Wazy, Karola X Gustawa</p> <p>– omawia przyczyny najazdu szwedzkiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją</p> <p>– przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wajna podjazdowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gołębim (1656), bitwę pod Warką (1656), traktat w Radnot (1656) i jego postanowienia, układy welawsko-bydgoskie (1657)</p> <p>– identyfikuje postacie Augustyna Kordeckiego, Stefana Czarnieckiego</p> <p>– omawia działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego</p> <p>– wskazuje przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego układ w Radnot stanowił zagrożenie suwerenności Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego</p> <p>– omawia polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturalne konsekwencje wojny ze Szwecją</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>śluby lwowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konfederacji w Tyszowcach i Łańcucie (1655), śluby lwowskie Jana Kazimierza (1656), wygnanie arian z Polski (1658)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację pod Ujściem i w Kiejdanach (1655), bitwę pod Warszawą (1656)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni główne kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r.</p> <p>– identyfikuje postacie Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Jerzego II Rakocznego, Fryderyka Wilhelma</p> <p>– omawia sytuację polityczną, w jakiej znalazła się Rzeczpospolita przed potopem szwedzkim</p> <p>– opisuje, jakie znaczenie dla państwa polskiego miały traktaty welawsko-bydgoskie</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania protestantów i jakie były tego skutki</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wojsko komputowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ szwedzko-brandenburski (1656)</p> <p>– identyfikuje postacie Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego, Wincentego Gosiewskiego</p> <p>– przedstawia zmiany w polskiej armii XVII w.</p> <p>– charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej przed potopem szwedzkim i w jego czasie</p>	<p>– ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości polskiej</p> <p>– ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego</p> <p>– ocenia wpływ potopu na relacje między Rzeczpospolitą a Prusami</p>
--------------------------	--	---	---	--	--	---

<p>6. Wojna domowa i król „Piast”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po potopie • Plany reform i następstwa tronu • Rokosz Lubomirskiego • Wybór „Piasta” na króla • Konflikt króla z opozycją • Początek wojnę z Turcją 	<p>– stosuje pojęcie <i>liberum veto</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze <i>liberum veto</i> (1652), wojnę z Turcją (1672)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego</p> <p>– wymienia przejawy kryzysu Rzeczypospolitej w II poł. XVII w.</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją</p>	<p>– lokalizuje w czasie rokosz Lubomirskiego (1665–1666), abdykację Jana Kazimierza (1668), elekcję Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczaczu (1672) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Władysława Sicińskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego</p> <p>– przedstawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim</p> <p>– omawia przejawy kryzysu państwowości polskiej w II poł. XVII w.</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki rokoshu Zebrzydowskiego</p> <p>– omawia okoliczności objęcia tronu Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny klęski Rzeczypospolitej w wojnie z Turcją w 1672 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>infamia</i>, <i>malkontenci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Mławami (1666)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Kamieńca Podolskiego przez Turków (1672)</p> <p>– identyfikuje postać Ludwiki Marii Gonzagi</p> <p>– charakteryzuje program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu króla z Jerzym Sebastianem Lubomirskim</p> <p>– omawia zmagania opozycji magnackiej i regalistów w czasie panowania Jana Kazimierza i Michała Korybuta Wiśniowieckiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie zawarcie Związku Święconego (1661), bunt Piotra Doroszenki (1671), pospolite ruszenie pod Gołębkiem (1672), konfederację pod Szczebrzeszynom (1673)</p> <p>– identyfikuje postać Piotra Doroszenki</p> <p>– omawia wpływ konfliktów Jana Kazimierza oraz Michała Korybuta Wiśniowieckiego z opozycją magnacką na funkcjonowanie państwa</p> <p>– omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjonowanie Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza</p>
<p>7. Panowanie Jana III Sobieskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elekcja Jana III Sobieskiego • Wojna z Turcją • Polityka zagraniczna 	<p>– stosuje pojęcie <i>odsiecz wiedeńska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Chocimiem (1673), bitwę</p>	<p>– lokalizuje w czasie elekcję Jana III Sobieskiego (1674), wojnę z Turcją (1674–1676), utworzenie Świętej Ligi (1684)</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni oblężenie Trembowli (1675), bitwę pod Żurawnem (1676), rozejm w Żurawnie (1676)</p>	<p>– lokalizuje w czasie traktat w Jaworowie (1675), sojusz polsko-szwedzki (1677), sojusz polsko-habsburski</p>	<p>– ocenia skutki zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi</p>

	<p>Sobieskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmiana sojuszków • Odsiecz wiedeńska • Zakończenie walk z Turcją • Ostatnie lata panowania Jana III 	<p>pod Wiedniem (1683)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Jana III Sobieskiego – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1674–1676 – przedstawia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Parkanami (1683), pokój Grzymułtowski (1686) i jego postanowienia, pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Marii Kazimiery, Leopolda I Habsburga, Kara Mustafy – przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego – omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1674–1676 – omawia założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem 	<p>i jego postanowienia</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego – opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego – przedstawia skutki przejścia Sobieskiego do obozu prohabsburskiego – omawia działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej – przedstawia ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego 	<p>(1683)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Karola Lotaryńskiego, Anny Doroty Chrzanowskiej – przedstawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego – charakteryzuje politykę Sobieskiego wobec Brandenburgii, Rosji i Turcji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie traktatu pokojowego w Karłowicach z punktu widzenia polskiej polityki zagranicznej
<p>8. Kryzys Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zniszczenia wojenne • Społeczne skutki wojen • Wzrost roli magnaterii • Przemiany ustrojowe i skarbowość • Sytuacja wyznaniowa w XVII wieku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>oligarchia magnacka</i> – omawia zniszczenia wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w. – przedstawia przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze Rzeczypospolitej w XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>latyfundi magnackie, klientela magnacka, rządy sejmikowe, dysydenci</i> – charakteryzuje społeczne skutki wojen – wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu znaczenia magnaterii w II połowie XVII w. – omawia proces oligarchizacji życia gospodarczego i politycznego Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>podatek podymny, podatek pogłówny, hiberna, kwarta, łanowe</i> – przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej w Rzeczypospolitej – omawia położenie gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na rzecz zwiększenia swoich dochodów – omawia rodzaje sejmików i ich kompetencje – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>egzulanci</i> – omawia wpływ kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej – wyjaśnia wpływ egzulantów na politykę państwa – omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w. – wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i dyzunitami – opisuje relacje między 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe, gospodarcze, społeczne i wyznaniowe w Rzeczypospolitej

				położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.	wyznaniami na ziemiach Rzeczypospolitej	
9. Barok i sarmatyzm	<ul style="list-style-type: none"> • Początki baroku w Polsce • Architektura barokowa w Polsce • Rzeźba i malarstwo • Literatura barokowa • Oświata • Sarmatyzm 	<p>– stosuje pojęcia <i>sarmatyzm, złota wolność szlachecka, przedmurze chrześcijaństwa, orientalizacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie barok w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.)</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kalwaria, ksenofobia</i></p> <p>– identyfikuje postacie Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska</p> <p>– wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój kultury i sztuki baroku miał mecenas królów elekcyjnych</p> <p>– przedstawia rolę magnaterii w rozwoju kultury baroku w Polsce</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki baroku w Polsce</p> <p>– omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i obyczajowość szlachty polskiej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>silva rerum</i></p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Tylmana z Gameren, Daniela Naborowskiego, Macieja Miechowity, Marcina Bielskiego, Stanisława Sarnickiego</p> <p>– przedstawia wpływ potrydenckiej reformy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia rozwój budownictwa świeckiego epoki baroku na przykładzie rezydencji królewskich i magnackich</p> <p>– omawia osiągnięcia literatury polskiego baroku</p> <p>– przedstawia genezę ideologii sarmackiej</p>	<p>– identyfikuje postacie Peetera Danckersa de Rija, Daniela Schultza, Baltazara Fontany, Walentego Roździeńskiego, Anny Stanisławskiej, Wacława Potockiego, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Adama Adamandego Kochańskiego, Jana Brożka</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego kultura i sztuka baroku rozwijała się intensywnie w I poł. XVII w.</p> <p>– przedstawia rozwój nauki w dobie baroku</p> <p>– przedstawia przyczyny i przejawy spadku poziomu nauczania w polskich szkołach XVII w.</p>	<p>– charakteryzuje i ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.</p>
V. EUROPA I ŚWIAT W OKRESIE OŚWIECENIA						
1. Przemiany gospodarczo-społeczne w XVIII w	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby ludności • Rewolucja agrarna • Rewolucja przemysłowa w Anglii • Skutki rewolucji przemysłowej 	<p>– stosuje pojęcia <i>eksplozja demograficzna, rewolucja agrarna, maszyna parowa, rewolucja przemysłowa, klasa robotnicza,</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rolnictwo intensywne, płodozmian, ogradzanie, wolny rynek, wolna konkurencja, gospodarka wolnorynkowa</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>luddyści, fizjokratyzm, leseferyzm</i></p> <p>– identyfikuje postać Thomasa Newcomena</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne</p>	<p>– identyfikuje postacie Jethro Tulla, Edwarda Jennera, Johna Kaya, Edmunda Cartwrighta, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta</p>	<p>– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Nowe koncepcje ekonomiczne 	<i>liberalizm gospodarczy</i> – lokalizuje w czasie skonstruowanie maszyny parowej (1769) – identyfikuje postacie Jamesa Watta, Adama Smitha – wyjaśnia, dlaczego w XVIII-wiecznej Anglii doszło do rewolucji przemysłowej – omawia społeczne i gospodarcze skutki rewolucji przemysłowej	najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy – omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i jej skutki – przedstawia uwarunkowania rewolucji przemysłowej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszyny parowej – wyjaśnia, jak formowała się klasa robotnicza – charakteryzuje klasę robotniczą w XVIII w.	eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową – omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.	– wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie dokonane przez Edwarda Jennera – omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle i górnictwie	
2. Oświecenie	<ul style="list-style-type: none"> • Wiek XVIII – stulecie rozumu • Filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia • Rozwój edukacji i ośrodków naukowych • Literatura oświeceniowa • Ekspansja „zastępczych religii” • Rokoko i klasycyzm 	– stosuje pojęcia <i>oświecenie, trójpodział władzy, umowa społeczna</i> – lokalizuje w czasie oświecenie (XVIII w.) – identyfikuje postacie Johna Locke’a, Charlesa Montesquieu (Monteskiusza), Jeana-Jacques’a Rousseau – wymienia cechy charakterystyczne epoki oświecenia – omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej	– stosuje pojęcia <i>prawa naturalne, deizm, ateizm, racjonalizm, empiryzm, encyklopedyści, krytycyzm, sentymentalizm, klasycyzm</i> – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których najwcześniej zaczęły upowszechniać się idee oświecenia – identyfikuje postacie Voltaire’a, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta – przedstawia genezę	– stosuje pojęcia <i>masoneria, rokoko, salon kulturalny</i> – identyfikuje postacie Antoine’a Lavoisiera, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Benjamina Franklina, braci Montgolfier, Jacques’a-Louisa Davida – wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne – na wybranych przykładach omawia	– identyfikuje postacie Gottfrieda Wilhelma Leibniza, Vitusa Beringa, Jamesa Cooka, Daniela Defoe, Jonathana Swifta, Laurence’a Sterne’a, Antonia Canovy, Josepha Haydna – omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych	– ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-politycznej oświecenia na współczesne systemy polityczne

			<p>oświecenia</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia myśl społeczno-polityczną oświecenia – wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała <i>Wielka encyklopedia francuska</i> – omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji – przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu 	<p>wpływ oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały w XVIII w. loże masońskie i salony kulturalne – omawia główne kierunki w rozwoju literatury oświeceniowej – przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia 		
<p>3. Powstanie Imperium Rosyjskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki rządów Piotra I • Rządy Piotra I • Wielka wojna północna i jej skutki • Imperium po śmierci Piotra I • Rosyjskie mocarstwo 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie przyjęcie przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721) – identyfikuje postacie Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej – wymienia reformy w Rosji przeprowadzone przez Piotra I i Katarzynę II 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Senat Rządzący, gubernia</i> – lokalizuje w czasie wielką wojnę północną (1700–1721), wojnę siedmioletnią (1756–1763) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Nystad (1721) i jego postanowienia – lokalizuje w przestrzeni obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II – charakteryzuje zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym przeprowadzone przez Piotra I – omawia przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny północnej – omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>wielkie poselstwo, tabela rang, przymus szkolny, grażdanka</i> – lokalizuje w czasie początek samodzielnych rządów Piotra I (1689), wielkie poselstwo (1697), ustanowienie Senatu Rządzącego (1711) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Narwą (1700), bitwę pod Połtawą (1709) – identyfikuje postacie Karola XII, Elżbiety I, Piotra III – wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim – omawia przemiany, 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powołanie Najświętszego Synodu (1721), wprowadzenie tabeli rang (1722), powstanie Jemieliana Pugaczowa (1773–1774), włączenie chanatu krymskiego i Gruzji do Rosji (1783) – charakteryzuje politykę wyznaniową Piotra I – przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – porównuje politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II – ocenia panowanie Piotra I i Katarzyny II jako władców oświeconych

			– przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II	– przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II	– przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II	– przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II
4. Przemiany polityczne w Europie w XVIII w	<ul style="list-style-type: none"> • Europejskie wojnę o sukcesję • Absolutyzm oświecony • Budowa potęgi Prus • Absolutyzm oświecony Fryderyka II • Pierwsze wojny śląskie • Wojna siedmioletnia • Reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii • Przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii 	<p>– stosuje pojęcia <i>absolutyzm oświecony, józefinizm, rządy parlamentarno-gabinetowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie koronację Fryderyka I (1701), wojnę siedmioletnią (1756–1763)</p> <p>– identyfikuje postacie Fryderyka I, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II, Marii Teresy, Józefa II</p> <p>– omawia założenia idei absolutyzmu oświeceniowego</p> <p>– wymienia oświeceniowe reformy Fryderyka II</p> <p>– wymienia reformy Marii Teresy i Józefa II</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>sankcja pragmatyczna, „pierwszy sługa państwa”, laicyzacja, Rada Państwa, państwo policyjne, cenzus majątkowy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii (1707), sankcję pragmatyczną (1713), wojny śląskie (1740–1742, 1744–1745), pokój w Hubertusburgu (1763)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni następstwa wojny siedmioletniej</p> <p>– identyfikuje postacie Karola VI, Fryderyka II</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej</p> <p>– przedstawia etapy budowania potęgi państwa pruskiego</p> <p>– charakteryzuje reformy wewnętrzne Fryderyka II</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojen śląskich</p> <p>– wyjaśnia, w jakich</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>patent tolerancyjny, pierwszy minister</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę o sukcesję hiszpańską (1701–1714), wojnę o sukcesję polską (1733–1735), wojnę o sukcesję austriacką (1740–1748), pokój we Wrocławiu (1742), wprowadzenie obowiązku szkolnego w Prusach (1763), pokój w Paryżu (1763), patent tolerancyjny (1781), przyłączenia Irlandii do Wielkiej Brytanii (1801)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni następstwa wojen o sukcesję hiszpańską i polską, obszary włączone do państwa pruskiego w I poł. XVIII w.</p> <p>– identyfikuje postacie Filipa V Burbona, Stanisława Leszczyńskiego, Jerzego I</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki europejskich wojen o sukcesję</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>odwrócenie przymierzy, „cud domu brandenburskiego”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie umowy w Utrchcie (1713) i Rastatt (1714), bitwę pod Dobromierzem (1745), pokój w Dreźnie (1745)</p> <p>– porównuje politykę Fryderyka Wilhelma I i Fryderyka II</p> <p>– przedstawia wpływ wojen w Europie na konflikty w koloniach</p> <p>– omawia przejawy kryzysu w państwach Europy południowej</p>	– ocenia panowanie Fryderyka II i Józefa II jako władców oświeconych

			<p>okolicznościach wydano w Austrii sankcję pragmatyczną</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojnę siedmioletniej</p> <p>– charakteryzuje reformy wewnętrzne Józefa II</p>	<p>– omawia reformy wojskowe Fryderyka Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie państwa</p> <p>– charakteryzuje rządy Fryderyka I</p> <p>– omawia przebieg wojen śląskich</p> <p>– omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w.</p> <p>– charakteryzuje przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii</p>		
<p>5. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kolonizacja Ameryki Północnej • Spór kolonistów z metropolią • Wojna o niepodległość • Ustrój Stanów Zjednoczonych 	<p>– stosuje pojęcia <i>Deklaracja niepodległości</i>, <i>państwo federacyjne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783), <i>Deklarację niepodległości</i> (4 VII 1776), konstytucję Stanów Zjednoczonych (1787)</p> <p>– identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Beniamina Franklina</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy kolonii angielskich chcieli uniezależnić się od metropolii</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>metropolia</i>, „<i>bostońskie picie herbaty</i>”, <i>Karta Praw</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ustawę o herbacie (1773), „<i>bostońskie picie herbaty</i>” (1773), <i>Kartę Praw</i> (1791)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Saratogą (1777), bitwę pod Yorktown (1781) pokój w Wersalu (1783) i jego postanowienia</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn. na początku XVIII w.</p> <p>– identyfikuje postać Thomasa Jeffersona</p> <p>– omawia przebieg wojny o niepodległość kolonii angielskich</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Armia Kontynentalna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie uchwałę o tzw. opłatach stemplowych (1765), I Kongres Kontynentalny (1774), II Kongres Kontynentalny (1775)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary przyłączone do kolonii angielskich w wyniku wojnę siedmioletniej</p> <p>– identyfikuje postać Jerzego III</p> <p>– omawia proces kolonizacji Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w.</p> <p>– omawia organizację i</p>	<p>– lokalizuje w czasie przybycie tzw. ojców pielgrzymów do Ameryki Pn. (1620), ustawę zakazującą koloniom handlu z innymi państwami niż Wielka Brytania (1775)</p> <p>– identyfikuje postacie Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena</p> <p>– przedstawia rdzennych mieszkańców Ameryki Pn. i ich położenie</p> <p>– przedstawia rolę Bostonu w konflikcie kolonii z metropolią</p> <p>– porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi</p>	<p>– ocenia zaangażowanie mieszkańców kolonii i Europejczyków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych</p> <p>– ocenia wpływ idei oświecenia na rozwiązania ustrojowe przyjęte w Stanach Zjednoczonych</p>

		– omawia skutki wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn.	– charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji – wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała Karta Praw	gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn. – opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn. – przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez kolonistów na rzecz uzyskania niepodległości		
7. Rewolucja we Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Francja w XVIII wieku • Społeczeństwo Francji • Stany Generalne • Rewolucja ludowa • Zmiana ustroju we Francji • Rewolucja burżuazyjna 	<p>– stosuje pojęcia <i>Wielka Rewolucja Francuska, monarchia konstytucyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie Wielką Rewolucję Francuską (1789–1791), szturm na Bastylię (14 VII 1789), <i>Deklarację praw człowieka i obywatela</i> (VIII 1789)</p> <p>– identyfikuje postać Ludwika XVI</p> <p>– opisuje przyczyny wybuchu rewolucji</p> <p>– przedstawia zasady zawarte w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>stan trzeci, Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstytuanta), jakobini, kordelierzy, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa)</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zwołanie Stanów Generalnych (1789), uchwalenie konstytucji (IX 1791)</p> <p>– identyfikuje postacie Ludwika XV, Marii Antoniny, Maximiliena de Robespierre’a, Georges’a Dantona, Jeana–Paula Marata</p> <p>– przedstawia strukturę społeczeństwa francuskiego, w tym skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego</p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>burżuazja, drobnomieszczaństwo, Gwardia Narodowa, Wielka Trwoga, rewolucja burżuazyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego (1789), ucieczkę Ludwika XVI z Paryża (1791)</p> <p>– identyfikuje postacie Emmanuela Josepha Sieyès’a, Marie Josepha de la Fayette’a</p> <p>– charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XV i Ludwika XVI</p> <p>– przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe</p> <p>– omawia przebieg działań rewolucyjnych do</p>	<p>– omawia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji</p> <p>– wymienia idee oświeceniowe, które zostały utrwalone w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i></p> <p>– opisuje symbole rewolucji francuskiej</p>	<p>– ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji</p> <p>– ocenia burżuazyjny okres Wielkiej Rewolucji Francuskiej</p>

			stronnictwa polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym	1791 r. – omawia zasady ustroju Francji określone w konstytucji z 1791 r.		
8. Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Proklamowanie republiki • Wojna i dyktatura jakobinów • Przewrót termidoriański • Znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej 	<p>– stosuje pojęcia <i>dyktatura jakobinów, wielki terror, dyktatoriat, społeczeństwo obywatelskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie republiki (IX 1792), dyktaturę jakobinów (1793–1794), wielki terror (1793–1794)</p> <p>– identyfikuje postać Maximiliena de Robespierre’a</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne dyktatury jakobinów</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegało znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>żyrondyści, Konwent Narodowy, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał Rewolucyjny, przewrót termidoriański</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zwołanie Konwentu (1792), stracenie Ludwika XVII (1793), powołanie Konwentu Ocalenia Publicznego (1793), przewrót termidoriański (VII 1794)</p> <p>– identyfikuje postacie Georges’a Dantona, Jean–Paula Marata</p> <p>– przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez jakobinów</p> <p>– charakteryzuje politykę wewnętrzną jakobinów</p> <p>– omawia rządy dyktatoriatu</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Marsylianka, rojaliści, powstanie w Wandei</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wypowiedzenie wojny Austrii (1792), konstytucję jakobińską (1793), konstytucję roku III (1795)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Valmy (1792), powstanie w Wandei (1793–1796)</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojnę rewolucyjnej Francji z Austrią</p> <p>– omawia podział polityczny Legislatywy</p> <p>– omawia okoliczności upadku dyktatury jakobinów</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał nowy porządek rewolucyjnego świata jakobinów</p>	<p>– przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji</p> <p>– omawia losy króla Ludwika XVI w czasie rewolucji</p> <p>– przedstawia reakcję Europy i Francuzów na stracenie Ludwika XVI</p> <p>– porównuje rządy burżuazji (1789–1792), jakobinów (1793–1794) i dyktatoriatu (1794–1799)</p>	<p>– ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej</p>
VI. KRYZYS I UPADEK RZECZYPOSPOLITEJ						
1. Rzeczpospolita w czasach unii polsko-saskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze lata unii polsko-saksońskiej • Rzeczpospolita w czasie wojny północnej • Kuratela rosyjska • Ostatnie lata rządów Augusta II 	<p>– stosuje pojęcia <i>Familia, Collegium Nobilium</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Augusta II Mocnego (1697), sejm niemy (1717), założenie Collegium Nobilium</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>dysydenci, pijarzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pokój w Karłowicach (1699), wielką wojnę północną (1700–1721), traktat w Altranstädt (1706),</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>republikanci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Kliszowem (1702), konfederację w Warszawie (1704), elekcję Stanisława Leszczyńskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie wkroczenie wojsk szwedzkich do Saksonii (1706), wprowadzenia wojsk saskich do Rzeczypospolitej (1710), zamieszki religijne w</p>	<p>– ocenia panowanie Augusta II Mocnego</p> <p>– ocenia programy reform Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p> <p>– ocenia politykę</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna o polską koronę • Polityczna anarchia • Próby reform w czasach Augusta III • Reformy oświaty i ożywienie gospodarcze 	<p>(1740)</p> <p>– identyfikuje postacie Augusta II Mocnego, Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne panowania Augusta II Mocnego</p> <p>– wymienia postanowienia sejmu niemego</p> <p>– wymienia przejawy kryzysu państwa za panowania Augusta III</p>	<p>konfederację tarnogrodzką (1715), wojnę o sukcesję polską (1733–1736)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni terytorium Saksonii</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej</p> <p>– omawia konsekwencje polityczne unii polsko-saskiej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał protektorat Rosji nad Rzeczpospolitą za panowania Augusta II Mocnego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Rzeczypospolitej miały decyzje sejmu niemego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja stronnictw magnackich u schyłku panowania Augusta II Mocnego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała anarchizacja polskiego życia politycznego za panowania Augusta III</p> <p>– przedstawia programy reform proponowane w czasach panowania Augusta III</p> <p>– omawia reformę oświaty i ożywienie kulturalne czasów saskich</p>	<p>(1704), konfederację sandomierską (1704), bitwę pod Połtawą (1709), konfederację w Dzikowie (1734), sejm pacyfikacyjny (1736), powstanie biblioteki Załuskich (1747)</p> <p>– identyfikuje postacie Ludwika Contiego, Karola XII, Piotra I, Henryka von Brühla</p> <p>– wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym</p> <p>– przedstawia przebieg wielkiej wojny północnej na ziemiach polskich</p> <p>– omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich zwolennikami</p> <p>– charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej u schyłku panowania Augusta II</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojny o sukcesję polską</p> <p>– przedstawia rolę Stanisława Leszczyńskiego w dziejach Polski w I połowie XVIII w.</p>	<p>Toruniu (1724), kasatę zakonu jezuitów (1773)</p> <p>– identyfikuje postacie Michała Fryderyka i Augusta Aleksandra Czartoryskich, Stanisława Poniatowskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Polska popadła w zależność od Rosji</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą</p> <p>– omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p>	<p>zagraniczną Augusta III</p>
--	---	--	---	--	---	--------------------------------

				<p>– omawia proces narastania anarchii wewnętrznej za panowania Augusta III</p> <p>– przedstawia politykę zagraniczną Augusta III</p> <p>– charakteryzuje ożywienie gospodarcze czasów saskich</p>		
<p>2. Ostatnia wolna elekcja i I rozbiór Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego • Pierwsze reformy • Sprawa dysydentów i prawa kardynalne • Konfederacja barska • I rozbiór Polski • Sejm rozbiorowy 	<p>– stosuje pojęcie <i>prawa kardynalne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), powołanie Szkoły Rycerskiej (1765), uchwalenie praw kardynalnych (1768), konfederację barską (1768–1772), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II</p> <p>– wymienia reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały prawa kardynalne</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>dysydenci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1764), konfederację w Radomiu (1767), sejm repninowski (1797–1798), sejm rozbiorowy (1773–1775), powołanie Rady Nieustającej (1775)</p> <p>– identyfikuje postać Mikołaja Repnina</p> <p>- przedstawia reformy sejmu konwokacyjnego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał problem polskich dysydentów</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej</p> <p>– przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r.</p> <p>– omawia decyzje sejmu rozbiorowego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>sejm delegacyjny, Generalność</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wprowadzenie wojsk rosyjskich do Rzeczypospolitej (1767), konfederacje w Słucku i Toruniu (1767)</p> <p>– identyfikuje postacie Michała Krasińskiego, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana</p> <p>– omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg konfederacji barskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki miała próba porwania Stanisława Augusta przez konfederatów barskich</p> <p>– omawia okoliczności podpisania I rozbioru Polski</p> <p>– przedstawia przebieg sejmu rozbiorowego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>koliszczynna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powołanie Generalności Stanisława Augusta Poniatowskiego (1771)</p> <p>– identyfikuje postacie Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, Wacława Rzewuskiego</p> <p>– omawia przebieg interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w latach 1767– 1768 i jej konsekwencje</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę przypisywała sobie Rosja w stosunku do Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia postanowienia sejmu repninowskiego</p> <p>– ocenia działania konfederatów barskich</p> <p>– ocenia wpływ decyzji sejmu rozbiorowego na funkcjonowanie państwa polskiego</p>

<p>3. Oświecenie w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświecenia w Polsce • Mecenat króla • Architektura i sztuki plastyczne • Literatura oświeceniowa • Edukacja i nauka 	<p>– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie oświecenie w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), utworzenie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– identyfikuje postać Ignacego Krasickiego</p> <p>– wymienia cechu charakterystyczne oświecenia w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej literaturze oświeceniowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>obiady czwartkowe, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powołanie Teatru Narodowego (1765)</p> <p>– identyfikuje postacie Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta (Canaletta), Juliana Ursyna Niemcewicza, Hugona Kołłątaja</p> <p>– omawia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatońskiego w propagowaniu idei oświecenia</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę pełniły obiady czwartkowe</p> <p>– charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki polskiego klasycyzmu</p> <p>– charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>sentymalizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego, Wojciecha Bogusławskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego oświecenie w Polsce nazywa się „oświeceniem katolickim”</p> <p>– przedstawia początki oświecenia w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, jakimi metodami chciano przekształcić społeczeństwo polskie z sarmackiego w nowoczesne</p> <p>– na wybranych przykładach przedstawia realizację idei oświeceniowych przez polskich pisarzy epoki stanisławowskiej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać Teatr Narodowy</p>	<p>– identyfikuje postacie Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogla, Stanisława Trembeckiego, Franciszka Salezego Jezierskiego, Jana i Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczobutta-Odlanickiego, Samuela Chróścikowskiego, Stanisława Staszica, Krzysztofa Kluka</p> <p>– omawia osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia</p>	<p>– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatońskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce</p> <p>– ocenia przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.</p>
<p>4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany gospodarcze i społeczne po I rozbiore • Królewskie plany reform • Zwolanie Sejmu 	<p>– lokalizuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego (1788–1792)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatońskiego,</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>nobilitacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie likwidację Rady Nieustającej (1789), wprowadzenie podatku dla szlachty i duchowieństwa</p>	<p>– stosuje pojęcia „czarna procesja”, <i>plenipotenci, jurydyki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie spotkanie w Kaniowie (1787), kodeks</p>	<p>– identyfikuje postacie Andrzeja Zamojskiego, Prota Potockiego, Michała Kazimierza Ogińskiego, Pawła Ksawerego</p>	<p>– ocenia rolę Stanisław Augusta Poniatońskiego w pracach Sejmu Czteroletniego</p> <p>– ocenia reformy</p>

	<p>Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plany sojuszu z Prusami • Reformy Sejmu Wielkiego • Stronnictwa na sejmie 	<p>Katarzyny II</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu Wielkiego – wymienia reformy Sejmu Wielkiego 	<p>(1789), Ustawę o sejmikach (1791), Prawo o miastach królewskich (1791)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Hugona Kołłątaja, Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Fryderyka Wilhelma II, Ignacego Potockiego – omawia rozwój przemysłu, komunikacji i handlu w Rzeczypospolitej w XVIII w. – opisuje okoliczności, w jakich doszło do zwołania Sejmu Wielkiego w 1788 r. – charakteryzuje główne stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu Czteroletniego – omawia reformy przeprowadzone w kraju przez Sejm Czteroletni 	<p>Zamojskiego (1776), przymierze z Prusami (1790), „czarną procesję” (1789)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Jana Dekerta, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Stanisława Staszica – wyjaśnia, jaką rolę w przemianach gospodarczo-społecznych odegrał Stanisław August Poniatowski – omawia przemiany społeczne w Rzeczypospolitej po I rozbiore – przedstawia rolę Stanisława Augusta w pracach Sejmu Wielkiego 	<p>Brzostowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia plany reform proponowanych przez Stanisława Augusta Poniatowskiego po I rozbiore – wyjaśnia, jakie znaczenie dla reform Rzeczypospolitej miał zjazd w Kaniowie i wojna rosyjsko-turecka – wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II sprzeciwiała się wprowadzeniu w Rzeczypospolitej Kodeksu Zamojskiego – przedstawia okoliczności, jakie towarzyszyły zawarciu sojuszu Rzeczypospolitej z Prusami 	<p>przeprowadzone przez Sejm Wielki</p>
<p>5. Konstytucja 3 maja i II rozbiór Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Znaczenie Konstytucji 3 maja • Konfederacja targowicka • Wojna w obronie konstytucji • II rozbiór Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>monarchia konstytucyjna</i>, <i>konfederacja targowicka</i> – lokalizuje w czasie Konstytucję 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Ustawa rządowa</i>, <i>Straż Praw</i> – lokalizuje w czasie wojnę w obronie konstytucji (1792), sejm rozbiorowy (1793) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Zieleńcami (VI 1792) i Dubienką (VII 1792) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie uchwalenie Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów (1791), ustanowienie Orderu <i>Virtuti Militari</i> (1792) – wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja zmieniła pojęcie narodu – omawia znaczenie Konstytucji 3 maja – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Scipione Piattolego – przedstawia reakcję Rosji i Prus na Konstytucję 3 maja – omawia gospodarcze skutki wojny w obronie konstytucji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja – ocenia szanse Polaków na utrzymanie reform Sejmu Wielkiego i Konstytucji 3 maja – ocenia postawy opozycji magnackiej wobec reform Sejmu Wielkiego

		<p>Poniatowskiego, Katarzyny II, Tadeusza Kościuszki</p> <p>– omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej wprowadzone Konstytucją 3 maja</p> <p>– przedstawia skutki konfederacji w Targowicy</p>	<p>Hugona Kołłątaja, Szczęsnego Potockiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego</p> <p>– omawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja</p> <p>– wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji w Targowicy</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja</p>	<p>okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 1793 r.</p> <p>– omawia decyzje sejmów rozbiorowych</p>		<p>– ocenia decyzje sejmów rozbiorowych</p>
<p>6. Powstanie kościuszkowskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po II rozbiorze • Przygotowania do powstania • Pierwsze walki • Przebieg powstania • Klęska insurekcji 	<p>– stosuje pojęcie <i>naczelnik</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstania kościuszkowskiego (1794)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Racławicami (4 IV 1794), bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794)</p> <p>– identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miała bitwa pod Racławicami</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>akt insurekcji</i>, <i>Najwyższa Rada Narodowa</i>, <i>kosynierzy</i>, <i>Uniwersał Połaniecki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), <i>Uniwersał połaniecki</i> (7 V 1794), <i>rzeź Pragi</i> (XI 1794), kapitulację Warszawy (XI 1794)</p> <p>– identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Aleksandra Suworowa</p> <p>– wyjaśnia, do czego zobowiązywał się Kościuszko w swojej przysiędze</p> <p>– przedstawia przebieg</p>	<p>– lokalizuje w czasie wymarszu gen. Madalińskiego z Ostrołęki do Krakowa (III 1794), wybuch powstania w Wielkopolsce (VIII 1794)</p> <p>– identyfikuje postacie Ignacego Działyńskiego, Antoniego Madalińskiego, Wojciecha Bartosza Głowackiego, Tomasza Wawrzeckiego</p> <p>– opisuje położenie Rzeczypospolitej po II rozbiorze Polski</p> <p>– omawia przygotowania do powstania kościuszkowskiego i okoliczności jego wybuchu</p> <p>– omawia zadania Kościuszki jako naczelnika</p> <p>– przedstawia działania</p>	<p>– lokalizuje w czasie zawiązanie tzw. klubu polskich jakobinów (1794), samosądy w Warszawie (VI 1794), początek oblężenia Warszawy (VII 1794)</p> <p>– charakteryzuje polską emigrację polityczną po 1793 r.</p> <p>– przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim</p>	<p>– ocenia szansę utrzymania niepodległości przez Rzeczpospolitą po II rozbiorze</p>

			działań militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego – wymienia postanowienia <i>Uniwersatu połanieckiego</i>	polityczne podejmowane w czasie powstania kościuszkowskiego – omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego		
7. Upadek Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • III rozbiór Polski • Państwa europejskie a rozbiory • Czy rozbiórów można było uniknąć? 	– lokalizuje w czasie i przestrzeni III rozbiór Rzeczypospolitej (1795) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II, Fryderyka II Wielkiego, Franciszka II Habsburga – omawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcia <i>krakowska szkoła historyczna, warszawska szkoła historyczna</i> – lokalizuje w czasie abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (1795) – omawia okoliczności podpisania III rozbioru Rzeczypospolitej – wymienia przyczyny upadku Rzeczypospolitej wskazywane przez historyków z warszawskiej i krakowskiej szkoły historycznej	– lokalizuje w czasie konwencję rozbiorową (1797) – przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r. – omawia ostatnie lata życia Stanisława Augusta Poniatowskiego – omawia stosunek Rosji, Austrii i Prus do rozbiorów Rzeczypospolitej – przedstawia stosunek państw europejskich do rozbiorów	– identyfikuje postacie Michała Bobrzyńskiego, Władysława Smoleńskiego – porównuje stosunek warszawskiej i krakowskiej szkoły historycznej do przyczyn upadku Rzeczypospolitej	– ocenia historyczne znaczenie rozbiorów Rzeczypospolitej – ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej
VII. EPOKA NAPOLEOŃSKA						
1. Początki rządów Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy dyktatoratu • Walki z I koalicją antyfrancuską • Nieudana wyprawa do Egiptu • Zamach stanu 18 <i>brumaire'a</i> • Walki z II koalicją antyfrancuską • Od konsulatu do cesarstwa 	– stosuje pojęcie <i>kodeks cywilny</i> – lokalizuje w czasie kodeks cywilny Napoleona (1801), koronację cesarską Napoleona (1804) – identyfikuje postać Napoleona Bonaparte – wymienia reformy Napoleona w okresie konsulatu	– stosuje pojęcia <i>dyktatoriat, konsulat, konkordat</i> – lokalizuje w czasie wyprawę do Egiptu (1798), zamach 18 <i>brumaire'a</i> (1799), konkordat (1801) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Marengo i Hohenlinden (1800) – lokalizuje w przestrzeni	– stosuje pojęcie <i>republiki siostrzanej</i> – lokalizuje w czasie konstytucję roku VIII (1799), wojnę z II koalicją antyfrancuską (1798–1802) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod piramidami (1798), bitwę pod Abu Kir (1798) – lokalizuje w czasie i	– lokalizuje w czasie powstanie republiki Batawskiej (1795), przejście przez Napoleona dowództwa nad wojskami we Włoszech (1796), bitwę pod Mondovi (1796), bitwę pod Lodi (1796), powstanie Republiki Cisalpińskiej (1797), kapitulację wojsk	– ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula

		<p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon sięgnął po koronę cesarską</p>	<p>republiki siostrzane stworzone przez Francuzów</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego zamach z 1799 r. uważa się za koniec rewolucji francuskiej</p> <p>– opisuje reformy wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego konsula</p>	<p>przestrzeni pokój w Campo Formio (1797), pokój w Lunéville (1801), traktat w Amiens (1802) oraz ich postanowienia</p> <p>– charakteryzuje karierę polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne rządów dyktatoratu</p> <p>– przedstawia okoliczności w jakich Napoleon przejął władzę we Francji</p> <p>– opisuje ustrój Francji za rządów konsulatu</p>	<p>francuskich w Egipcie (1801)</p> <p>– identyfikuje postacie Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyès, Rogera Ducosa</p> <p>– wyjaśnia, jakie były skutki zainteresowania europejskich badaczy zabytkami starożytnego Egiptu</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki walk z I i II koalicją antyfrancuską</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Włoch miało utworzenie Republiki Cisalpińskiej</p>	
<p>2. Ekspansja napoleońskiej Francji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt z Wielką Brytanią • Wojna Francji z III koalicją • Wojna z Prusami i Rosją • Wojna w Hiszpanii 	<p>– stosuje pojęcia <i>blokada kontynentalna</i>, „<i>bitwa trzech cesarzy</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805), ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806)</p> <p>– identyfikuje postać Napoleona I</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Napoleon zastosował blokadę kontynentalną wobec Wielkiej Brytanii</p> <p>– przedstawia skutki wojen napoleońskich do 1807 r.</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Wielka Armia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trafalgarem (1805), bitwę pod Ulm (1805), bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwę pod Iławą Pruską i Frydlandem (1807), pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod Somosierrą (1809)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje uzależnione od Napoleona</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra I, Franciszka II</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie Wielkiej Armii (1804–1805), powstanie Związku Reńskiego (1806), wojnę w Hiszpanii (1808-1814)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Preszburgu (1805) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Louisa Davouta, Fryderyka Wilhelma III</p> <p>– opisuje przyczyny konfliktów Napoleona z państwami europejskimi w latach 1803–1807</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie III koalicji antyfrancuskiej (1805), powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806-1807)</p> <p>– identyfikuje postacie Józefa, Ludwika i Hieronima Bonaparte, Charlesa de Talleyranda, Jeana-Baptiste'a Bernadotte'a</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki wojny z III i IV koalicją antyfrancuską</p> <p>– omawia organizację Wielkiej Armii</p>	<p>– ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich</p>

			<p>Habsburga</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w. – przedstawia postanowienia pokoju w Tylży – wyjaśnia, dlaczego 1807 r. uważa się za moment hegemonii Francji w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia politykę, jaką prowadził Napoleon w krajach znajdujących się we francuskiej strefie wpływów – przedstawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii 	Napoleona	
3. Klęska Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> • Hegemonia Francji w Europie • Wyprawa na Moskwę • Wojna z wielką koalicją • „Sto dni” Napoleona • Skutki epoki napoleońskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie „<i>bitwa narodów</i>” – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Moskwę (1812), bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815) – identyfikuje postać Napoleona I – przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję – wyjaśnia, dlaczego bitwę pod Lipskiem nazwano „<i>bitwą narodów</i>” – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Napoleona i Europy miała bitwa pod Waterloo 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia „<i>druga wojna polska</i>”, „<i>sto dni</i>” Napoleona – lokalizuje w czasie abdykację Napoleona I (1814), „<i>sto dni</i>” Napoleona (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wagram (1809), bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812) – identyfikuje postacie Aleksandra I, Michała Kutuzowa, Józefa Poniatowskiego – omawia przyczyny i przebieg wyprawy Napoleona na Rosję – opisuje okoliczności klęski Napoleona w 1813 r. i jej skutki – omawia próbę przejęcia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki – przedstawia skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie odstąpienie Rosji od blokady kontynentalnej (1811), bitwę pod Smoleńskiem (1812), wojnę z wielką koalicją (1813), zajęcie Paryża przez wojska koalicji (1814), pokój paryski (1814), zesłanie Napoleona na Elbę (1814) i na Wyspę św. Heleny (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Schönbrunn (1809) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Arthura Wellingtona, Ludwika XVIII – omawia przejawy hegemonii Francji w Europie w latach 1809–1812 – opisuje taktykę przyjętą przez Rosjan w walce z 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>styl empire</i> – lokalizuje w czasie <i>styl empire</i> (1800–1815), powstanie V koalicji antyfrancuskiej (1809), bitwę pod Aspern-Essling (1809), włączenie królestwa Niderlandów do Francji (1810), bitwy pod Lützen i Budziszynem (1813) – identyfikuje postać Jeana-Baptiste Bernadotte’a – omawia przebieg i skutki wojny z V i VI koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do objęcia tronu Szwecji przez Jeana-Baptiste Bernadotte’a – wyjaśnia, dlaczego postać Napoleona 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich

			polityczne i społeczne epoki napoleońskiej dla Europy	Napoleonem – omawia postanowienia pokoju paryskiego z 1814 r.	Bonapartego w wielu krajach europejskich owiana jest legendą	
4. Legiony Polskie we Włoszech	<ul style="list-style-type: none"> • Ziemie polskie pod zaborami • Sytuacja społeczna • Polityka i konspiracja • Powstanie Legionów Polskich we Włoszech • Koniec idei Legionów Polskich • Znaczenie Legionów Polskich 	<p>– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797), powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> (1797)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego</p> <p>– omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech</p> <p>– omawia okoliczności powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i jej znaczenie</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Civita Castellana (1798), utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), bitwę pod Hohenlinden (1800), wysłanie legionistów na San Domingo (1802)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje, w których walczyły polskie oddziały</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Juliana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewicza</p> <p>– omawia sytuację na ziemiach polskich po III rozbiorze</p> <p>– charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów</p> <p>– opisuje losy Legionów po 1802 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>cyrkuł, Agencja, Deputacja Polska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Rimini (1797), bitwy pod Legnano i Magnano (1799), obronę Mantui (1799), założenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800), pokój w Lunéville (1801)</p> <p>– identyfikuje postać Pawła I, Samuela Bogumiła Lindego, Franciszka Barssa, Franciszka Dmochowskiego, Józefa Sułkowskiego</p> <p>– charakteryzują sytuację społeczną na ziemiach polskich po III rozbiorze</p> <p>– przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i aktywność kulturalną Polaków po III rozbiorze</p> <p>– porównuje sytuację Polaków pod zaborami</p> <p>– omawia udział Legionów Polskich w walkach we Włoszech</p> <p>– przedstawia działalność Legii Naddunajskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kamera, rejencja, landrat, justycjariusz</i></p> <p>– lokalizuje w czasie założenie Centralizacji (1796), powstanie Towarzystwa Republikanów Polskich (1798), wznowienie działalności uniwersytetu w Wilnie (1803), otwarcia liceum w Krzemieńcu (1805)</p> <p>– identyfikuje postacie Onufrego Kopczyńskiego, Jana Śniadeckiego, Franciszka Karpińskiego, Waleriana Dzieduszyckiego, Franciszka Gorzkowskiego</p> <p>– charakteryzuje polską konspirację niepodległościową na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji</p> <p>– omawia i ocenia stanowisko Tadeusza Kościuszki wobec Napoleona</p>	<p>– ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich</p> <p>– ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej sprawy narodowej</p>

<p>5. Księstwo Warszawskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Z Rosją czy z Napoleonem? • Napoleon na ziemiach polskich • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Wojna z Austrią • Wojna 1812 roku i jej skutki • Znaczenie Księstwa Warszawskiego 	<p>– lokalizuje w czasie powstanie Księstwa Warszawskiego (1807), konstytucję Księstwa Warszawskiego (1807), upadek Księstwa Warszawskiego (1813)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego</p> <p>– omawia ustrój Księstwa Warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie „<i>druga wojna polska</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie „drugą wojnę polską” (1812)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod Raszynem (1809)</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Poniatowskiego, Fryderyka Augusta I</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zmiany w zasięgu terytorialnym Księstwa Warszawskiego</p> <p>– omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego</p> <p>– omawia znaczenie Księstwa Warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Komisja Rządząca, szwoleżerowie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powołanie Komisji Rządzącej (1807), zniesienie poddaństwa chłopów w Księstwie Warszawskim (1807), zajęcie Warszawy przez wojska rosyjskie (1813)</p> <p>– identyfikuje postać Stanisława Małachowskiego</p> <p>– omawia zmiany w sytuacji społeczeństwa Księstwa Warszawskiego</p> <p>– przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w Księstwie Warszawskim</p> <p>– omawia militarne znaczenie Księstwa Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojnę z Austrią</p>	<p>– lokalizuje w czasie wprowadzenie <i>Kodeksu cywilnego</i> w Księstwie Warszawskim (1808)</p> <p>– charakteryzuje prorosyjską orientację części polskiej szlachty i magnaterii</p>	<p>– ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków</p> <p>– ocenia możliwości utrzymania polskiej państwowości na początku XIX w.</p>
--------------------------------	---	--	---	---	--	--